



Maak dan je eigen gezicht maar zwart

Jean-Jacques Suurmond

Trouw, 7 november 2017

Gek is dat, maar pas onlangs drong het tot mij door dat ik als gelovige een reis heb gemaakt van populisme naar globalisme. Ruwweg worden mensen populist genoemd als ze stevig geworteld zijn in hun vertrouwde gemeenschap en Zwarte Piet en controle over de grenzen willen behouden.

Daartegenover staan de globalisten die een rondedansje maken bij nieuwe ontwikkelingen en vreemdelingen verwelkomen.

Dit verschil komt overeen met het klassiek geworden onderscheid dat de psycholoog Gordon Allport tussen gelovigen maakt. Hij verdeelt die in mensen die zich afhankelijk maken van iets buiten henzelf dat dan ook ongewijzigd moet blijven - zoals Zwarte Piet of het kerkelijk gezag - en gelovigen die vanuit hun eigen centrum leven en open staan voor verandering (in zijn jargon: extrinsiek en intrinsiek geloof).

Dit maakt begrijpelijk waarom er onder populistten heel wat gelovigen zijn. Ze hangen aan de kerk en maatschappij zoals ze die altijd hebben gekend. Dat geeft houvast. Als die veranderen, worden ze boos of voelen zich slachtoffer. Ze willen leiders die beloven dat alles weer wordt zoals het was. Dat geldt voor christenen die op Wilders, Le Pen of Trump stemmen, maar ook voor de 'Brexiters' die terugverlangen naar het Britse wereldrijk.

Ook voor mij moesten vroeger dogma's en religieuze gewoonten hetzelfde blijven, dat gaf zekerheid. Andersdenkenden ervoer ik als verwarrend en bedreigend, die probeerde ik

met een evangelisatiefolder het koninkrijk van God in te wapperen. Vandaag woedt er onder behoudende protestanten weer een discussie over de evolutietheorie. Ook mijn geloof leunde op het dogma dat de mens kant en klaar in het paradijs is geboetseerd. De gevonden botten van prehistorische mensachtigen waren daarom een probleem. Die moesten wel van ontaarde lieden zijn, van voor de zondvloed. Of de duivel - een soort kosmische Zwarte Piet - had ze de bodem in gesmokkeld om ons te verleiden tot ongelof in het scheppingsverhaal.

Vandaag herken ik me veel meer in christenen die het geloof hebben verinnerlijkt. Net als globalisten staan ze open voor verandering en zijn nieuwsgierig naar wetenschappelijke ontdekkingen en andere religies, die ze niet als een bedreiging zien. Het geloof is geen stut buiten hen, maar een innerlijke stroom die loutert en bezielt. Daarmee zijn ze in het gezelschap van de apostel Paulus die pleit voor de 'besnijdenis van het hart'.

Fel haalde hij uit naar gelovigen die houvast bleven zoeken in het uiterlijke ritueel van de besnijdenis - die moesten zichzelf maar castreren. Misschien dat hij vandaag tegen mensen die Zwarte Piet zo belangrijk vinden zou zeggen: 'Maak dan je eigen gezicht maar zwart'.

In plaats van iets of iemand buiten mij, is God vooral een bron in mij geworden. Dat was hij altijd al, maar nu is het alsof ik dat veel meer beleven kan. 'Jij was binnen mij maar ik was buiten', riep Augustinus onthutst. De wereld heeft sindsdien voor mij een nieuwe glans en diepte gekregen, in zijn schoonheid, lijden en ook alledaagse routine. De vaatwasser openen kan als het opslaan van een psalm zijn: vol blinkende lofprijzing, met geklemd onder een dominante pan een klagend vuil gebleven kopje.

Ik ben een religieuze migrant. Van het droge overzichtelijke landschap waar blijkens onderzoek de meeste populistten wonen, ben ik verhuisd naar de kust met open water waar globalisten verblijven. Water dat als het ware in mij klotst.

Een altijd beweeglijke zee, want God is wel eeuwig dezelfde maar nooit hetzelfde.